

Vi har fått innspill fra flere av våre medlemmer på spørsmålene deres, og disse tar vi med oss inni dette skriftlige innspillet til Leselyststrategien.

1. Hva mener du/dere er de tre største utfordringene knyttet til lesing og leselyst?

Det er ingen rammer for hva et skolebibliotek skal være

Det er altfor store forskjeller på skolebibliotek fra skole til skole og fra kommune til kommune. Skolebibliotekarere over hele landet melder at skolebibliotek blir nedprioritert både når det gjelder ressurser, tid og budsjett.

Skolebibliotekene er nedprioriterte

“Elever leser mer når det satses på skolebibliotek”. Dette viser evalueringen av tilskuddsordningen for skolebibliotek (Udir, 2022). Når det ikke er nasjonal satsing på skolebibliotek, vil det kunne vises igjen i at barn leser mindre. PIRLS-rapporten viser også en markant nedgang i norske 10-åringers lesing og at norske elever har lavere interesse for lesing enn før. Dette er svært bekymringsverdig (Lesesenteret, 2023).

Mange barn og unge har ikke god nok tilgang på bøker

Barn som ikke har tilgang på bøker, kan heller ikke lese bøker. De blir heller ikke gode lesere uten å lese mye. Dermed må litteraturen ut til alle og dette er skolebiblioteket en god arena for. Skolene trenger gode skolebibliotek med oppdaterte samlinger med bøker som elevene vil få lyst til å lese.

2. Hva vil det være de tre viktigste målgruppene for strategien?

- Barn og ungdom, fra helsestasjon og ut skoleløpet.
- Skoleledelse, lærere og skolebibliotekarere.
- Foreldre/foresatte.

3. Hva bør de tre viktigste tiltakene i strategien være?

En nasjonal standard må prioriteres

Det må legges føringer for hva et skolebibliotek er og hvordan skolebiblioteket skal brukes. Forskjellene i Skole-Norge er svært store. Det kan ikke være opp til den enkelte kommune og rektor hvorvidt elever har tilgang til aktuelle bøker og skolebibliotek. En slik praksis bidrar ikke til lik tilgang til litteratur og deltakelse i demokratiet for våre barn og unge. En nasjonal standard vil utjevne de store forskjellene som er i dagens skole, i tillegg vil man bli mindre avhengig av kommuneøkonomi og lokale prioriteringer.

Øremerking av penger og ressurser til skolebibliotek

Gjennom en nasjonal standard bør brukes til å sikre skolebibliotekarere med rett kompetanse. En skolebibliotekar med faglig kompetanse kan veilede barn og unge til å finne litteratur som skaper leselyst. En skolebibliotekar med faglig kompetanse sørger for formidling som engasjerer elevene til å lese og bidrar til leselyst.

Et godt skolebibliotek må ha aktuelle og oppdaterte bøker. For at bøkene på skolebiblioteket skal friste elevene til å lese må utvalget av bøker være relevant og aktuelt. Dette understrekes i delrapporten “Hovedfunn i skolebibliotekordninga - mai 2023” (Løvåsen, 2023). Den omhandler Kulturrådets forsøksordning (2020- 2023) for innkjøp til skolebibliotek. I rapporten fremkommer det fra de 200 skolene som har deltatt i ordningen at nesten 90 % av skolene opplever at flere elever låner bøker, og at de låner et større mangfold av bøker. I tillegg kommer det fram at 81% av skolene ser at elevene sitt tidsbruk på lesing i skoletiden har økt. Derfor mener vi at et viktig tiltak i leselyststrategien må være å utvide ordningen. Vi støtter Kulturrådet i deres søknad om større budsjetttrammer, slik at ordningen kan utvides

fra 200 til minst 700 skolebibliotek. I tillegg bør det besluttes at ordningen blir permanent for alle skolebibliotek i Norge.

Videre bør det etterstrebtes at det tilrettelegges for flere utgivelser av litteratur og parallellspråklige bøker til flerspråklige barn. I tillegg bør det kjøpes inn bøker på nordsamisk, lulesamisk, sørsamisk. Vi har også de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romanes og romani. Bøker på nynorsk må selvsagt også prioriteres. Barn som bruker alternativ kommunikasjon (ASK) bør også få tilgang på flere norske bøker. Tilgang til den samme litteraturen, fører til at flere barn og unge blir deltakere i den litterære verden.

I den nasjonale standarden mener vi at det må være et krav at alle elever skal ha **timeplanfestet tid på skolebiblioteket**. I standarden må det tydeliggjøres at bruken av skolebibliotek må inn i skolens pedagogiske planer og forankres i plandokumenter. Gode skolebibliotek kjennetegnes ved at de er en integrert del av skolens pedagogiske arbeid (Bergan og Fredwall, 2023) Lærere skal benytte seg av skolebiblioteket i sine planer for undervisning og bruke det som en pedagogisk ressurs. Elevene skal kunne ha et godt forhold til skolebiblioteket og få anledning til å benytte det jevnlig, og helst ukentlig. Skoleeier og skolens ledelse skal se på skolebiblioteket som en ressurs og bruke det som en del av skolens planer knyttet opp mot lesing og leselyst.

4. Har dere gode eksempler på hva som bidrar til leselyst?

Tiltak på helsestasjonen for de aller minste barna, ved å motivere foreldre til å lese for barna sine. Dette gir et økt ordforråd, samtidig blir barna tidlig del av en lesekultur. Barna skal bades i bøker fra tidlig alder.

Barn i alle aldre trenger enkel tilgang til bøker- derfor er skolebibliotek så viktig. Et rikt og variert litteraturutvalg er viktig for å skape leseglede. Elever blir gode lesere ved å bade i bøker. Boksamlingen må oppdateres jevnlig med nye og oppdaterte bøker.

Formidling og høytlesing av litteratur er viktig for å skape leselyst. En skolebibliotekar som formidler litteratur, er avgjørende for god lesekultur gjennom hele skoleløpet.

Skolebibliotekaren bør kjenne eleven og ha god kunnskap om litteratur og veilede elevene til riktig bok, - slik utvikles leseglede. Elevene blir selvstendige ved å få sitt egne lånekort og låne seg en bok på skolebiblioteket. Høytlesing kan også vekke leselyst. Alle voksne på skolen kan lese til barna og de større barna kan oppfordres til å lese for de yngre barna.

Å skape kultur for lesing gir leselyst: La lesing være en synlig aktivitet ved å lese sammen, ved å sette av tid til å lese og ved å satse på leseaktiviteter og forum for lesing som bibliotek og skolebibliotek. Skolebibliotek med en rik og tilpasset boksamling og med en skolebibliotekar som kjenner elevene, er avgjørende for å skape god lesekultur på skolen.

Lesende forbilder skaper leselyst: vi trenger synlige lesere i bybilde, i barnehager, på skolene og i hjemmene. La politi, brannmenn, vaktmestere og prinsesser lese høyt for barn.

Lesekampanjer, som Sommerles, skaper motivasjon til å lese. Lokale leseaksjoner og andre konkurranser er også populært på mange skoler.

Lærerutdanningen må ha mer fokus på leselyst og bruken av skolebibliotek.

Forfatterbesøk kan være spennende og skape mer nysgjerrighet på bøker og mer leselyst hos barna.

Leseambassadører i kommunene kan stimulere til leselyst og leseglede.

5. Er det andre viktige områder vi må huske på?

På skolen kan alle barn og unge, uavhengig av sosioøkonomisk bakgrunn, få mulighet til å bli gode lesere. I dag er det tilfeldig hva slags skolebibliotek-tilbud som møter elevene. I rapporten *Evaluering av tilskudd til skolebibliotek* (udir, 2022) fremkommer det at økte tilskudd til skolebibliotek har god effekt for elevene. Dette understrekes i delrapporten *Hovedfunn i skolebibliotekordninga* (Løvåsen, 2023). Distribusjon av kulturfondbøker til

skolebibliotekene har resultert i at flere elever enn før låner bøker, elever som lånte bøker fra før låner flere bøker og et større mangfold av bøker blir lånt av elever. Begge rapportene understreker at satsing på skolebibliotek gir resultater! Derfor bør Regjeringens leselyststrategi legge til rette for en nasjonal standard for skolebibliotek, øremerkede penger og ressurser til skolebibliotek og ikke minst timeplanfestet tid for elever på skolebiblioteket.

Skolebibliotekarforeningen i Norge v/ Nina Bigum Udnesseter, Cathrine Bergan, Ragnhild Haukeland og Therese Wilhelmsen Sund

Kilder:

Fredwall, Ingeborg Eidsvåg & Bergan, Cathrine (2023). *Skolebiblioteket som læringsarena. Leseglede, utforskning, opplevelse*. Cappelen Damm Akademisk.

Lesesenteret (2023). *Norske femteklassinger leser fortsatt bedre enn gjennomsnittet- men markant nedgang fra 2021*. Hentet mai 2023 fra: https://www.uis.no/nb/lesesenteret/pirls?fbclid=IwAR10fVDZhHz2H8b_I3QATssZ1Zt4h9f7D_aympPt2pxuHPntuEdVZcCiR28

Løvåsen (2023) *Styrk skulebiblioteka!* Hentet mai 2023 fra: https://subjekt.no/2023/05/23/styrk-skulebiblioteka/?fbclid=IwAR1NCHKxjgVjgvfeOC-oTUvIM6_nAKJN1FAaSmUKtZh7HJhINTKcbL0wxEo

Utdanningsnytt (2022). *Det leses mer når det satses på skolebibliotek. Satsing på skolebibliotek gir resultater, viser evalueringa av tilskuddsordninga for skolebibliotek*. Hentet mai 2023 fra: <https://www.utdanningsnytt.no/lesing-skolebibliotek/elever-leser-mer-nar-det-satses-pa-skolebibliotek/313812?fbclid=IwAR1vemZrFwflyjpPCsc8Ln-3W5VDKTAZkkWf8GHqOaZ9OoznYKfyYwpLcl>

Utdanningsdirektoratet (2022). *Elever leser mer når skolebiblioteket får ekstramidler*. Hentet mai 2023 fra: <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/evaluering-av-tilskudd-til-skolebibliotek/>